

РЕЦЕНЗИЯ

от **проф. д-р Юри Тодоров Тодоров**, катедра Архивистика и помощни исторически дисциплини, Исторически факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски”,

член на научното жури по конкурса за заемане на академичната длъжност **професор по 1.3 педагогика на обучението по история (дидактика на историята)**, обявен в ДВ бр. 102 от 12.12.2014 г.,

с единствен кандидат **доц. д-р Тодор Илиев Мишев**, катедра Архивистика и помощни исторически дисциплини, Исторически факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски”

Тодор Мишев е доцент в катедра „Архивистика и помощни исторически дисциплини” при Исторически факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски”, където е титуляр на курсовете Дидактика на историята и Методика на обучението по история. Той започва академичната си кариера през 1988 г. в същия факултет и през 1990 г., постъпвайки в катедра „Архивистика и ПИД”, сполучливо преориентира научните си намерения. Така през 1996 г. Т. Мишев защитава дисертационен труд на тема *„Българската социалдемократия във вътрешнополитическия живот на България (1913 -1915)”*, а през 2006 г. се хабилитира с монографията *„Покрайнините в центъра на Балканите (Западните покрайнини 1990 – 1995 г.)”*

За участие в настоящия конкурс кандидатът представя две основни публикации: **монографиите** *„Историята – дидактика, методика, краезнание”*, С., 2014 г. и *„Дидактика на историята (минало и съвремие)”* С. 2015 г. Научните изследвания на Т. Мишев след хабилитацията му за доцент по методика на обучението по история са представени освен това в общо **34 студии и статии** и **2 съставителства на сборници от национални научни конференции и семинари**. Общият

списък на публикациите обхваща 64 заглавия, от които седем монографии, 2 учебника и методически пособия за средното училище, три сборника и 52 самостоятелни статии и студии. Не бива да се пренебрегват и популярните и публицистични изяви на кандидата, които допринасят за изграждане на неговия облик. Научните публикации на доц. Мишев имат общо **92 библиографски цитирания**, а **50** от тях са **индексирани в библиографски справочници**.

Научно-изследователският профил на доц. Мишев се допълва и с участие в комисии и журита към Министерството на образованието за провеждане на олимпиадите по История и по Гражданско образование. Участва в организирането и провеждането на ежегодния научен семинар по проблемите на дидактиката на историята. Както става видно от приложената справка, преподавателската работа на доц. Мишев в Софийския университет се разпростира в редица задължителни и избираеми курсове в бакалавърска и магистърска степен, свързани с училищното образование, терминологията и понятията в обучението по история, историческата география, с което неговата преподавателска заетост в катедрата е значима. Освен това Т. Мишев води курсове по Методика на обучението по история в Пловдивския университет „П. Хилендарски“ и неговите филиали из страната. Съавтор е на учебници по История и цивилизация и на методически ръководства. Дейността на кандидата в научен и професионален план го определя като университетски преподавател с експертно участие в областта на дидактиката на историята, с оптимална реализация в основните му проекти, с принос за перспективното и устойчиво развитие на Историческия факултет и Софийския университет, а това е едно базисно условие за успешно участие в настоящия конкурс.

Главните научни публикации на Т. Мишев са исторически и от частната област на дидактиката на историята. На това място не е въз-

можно да се разисква в детайли въпросът за отношението на историческата дидактика към съдържания, възможности и цели при изучаването и преподаването на историята. Дискусията на тези въпроси води до естествен преход към методите – използването на подходящ начин за комуникация, на медии и социални форми за осъществяване на училищното преподаване, на въпроса как да се преподава. От друга страна извънучилищното съприкосновение с историята акцентира върху похватите за представяне на историческите знания по начин, че да се задоволят исканията от страна на широката общественост и на училището.

В този аспект трябва да се търсят научните приноси на кандидата в настоящия конкурс, които откриваме както в методологичен така и в историко-дидактически план. Дидактиката на историята е емпирична и приложна наука, а това обстоятелство я доближава и в същото време разграничава от други „помощни“ исторически дисциплини. Тя има близко родство с историята и в същото време се развива в лоното на педагогиката. Безспорно Т. Мишев е професионален историк и това доказват неговите научни трудове със силната им детайлна фиксираност върху историческия факт, понятия и време. Това се демонстрира от редица публикации, особено от студиите в областта на регионалната история - № 1, 2, 11, 26 и 33, а също и при тези от сферата на историческата география - № 6, 12, 13, 19, 21 и 23.

Основните научни приноси на Тодор Мишев в представените за рецензиране публикации след хабилитацията му за доцент са именно в областта на преноса на историческите знания в обществото, на дидактиката на историята, с което неговото научно развитие се усъвършенства и допълва на качествено ново равнище. Монографията „Историята – дидактика, методика, краезнание“ красноречиво показва именно тази концептуална обвързаност в системата историческо знание и познание в прехода от училищно към университетско образование и обществените рефлексии и нагласи към историята, подбудени до голяма степен

извън обсега на научната дисциплина, а и от други медийно интензивни фактори (отбелязано и на друго място, например в статия № 20, 21, 22 и 25). В тази връзка Т. Мишев анализира влиянието между обществени нагласи и преподаването на историята в контекста на кардиналния историко-дидактически проблем около историческото съзнание, поставен за първи път у нас от проф. Й. Шопов. Очевидно, авторът стъпва здраво на основата на утвърдените изследвания като ги допълва и сполучливо разширява със средствата на емпиричния анализ. Особено ясно става това в третия раздел на книгата под заглавието „Историческо краезнание“. Богатият анализ на историческите извори, който авторът провежда, се съпоставя с основните научни изследвания и актуалните учебници и учебно-методическата литература по история за средното училище.

Контентанализът, който доц. Мишев прави уместно, дава основание за заключения от фундаментален характер, които формират и основните авторови приноси в областта на дидактиката на историята, а именно: преподаването на историята във връзката методи – фактология и учебно съдържание; хронологичен анализ на учебниците по история от Възраждането до нашето съвремие; понятията (понятийната система в един период от 150 години) и терминологията при изучаването на историята; хипотетичната история и прогностичните функции на историята. Авторът обръща особено внимание на връзката между предметите история и гражданско образование. Акцент в неговите изследвания представляват преходите в българската история, църковно-религиозният проблем в училищното преподаване, както и българският национален въпрос. Сполучливо е изследването за ролята на обществените структури при формиране на индивидуалното и обществено историческо съзнание, на културните институции в конкретиката на личния бит и култура, демонстрирани екземплярно чрез примера на обществено значими личности.

Следващият основен труд, представен от кандидата за участие в конкурса, е под заглавието „Дидактика на историята - минало и съвремие“. Значимите приноси на Т. Мишев тук се концентрират в четири самостоятелни области, които пряко кореспондират с неговите основни изследователски пространства:

1. Историческа памет и историческо съзнание. Авторът определя влиянието на политическата конюнктура, демонстрирана по различен път и намерила израз в околната ни среда (така на примера на имената на улиците и други обществени места). Изследването той извършва в измеренията на системата от ценности – времена – понятия.
2. Авторът прилага контрафактическия исторически анализ на това място като оригинален дидактически подход за решаването на примерни казуси. Така установява на практика възможността за транслация на конкретиката на миналото от гледището на нашето настояще за формирането на бъдещи ценностни ареали.
3. Изследване на политическия елит в синкретиката на учебниците по история и съзнанието на ученика. Такива синхронни отношения могат да се търсят в други области, напр. на икономиката и културата, които авторът не е търсил на това място, но неговия теоретичен подход може да бъде потенциално разширен в рамките на следващи мащабни научни програми.
4. Историческа география и преподаването по история в средното училище. Направен е за първи път оригинален анализ на знанията на учениците в областта на историческата география. Чрез проблематизация и търсене на междупредметни връзки са постигнати обобщени теоретични и приложни зак-

лючения за функционирането на историко-географските знания с дидактически и обществен акцент. Изследванията се опират на съпоставянето на няколко учебници в един относително дълъг петнадесетгодишен период.

В емпирична наука като дидактиката на историята оригиналната аргументация сама по себе си може да бъде оценена като научен принос. Като бележка към автора в този смисъл бих искал странично да препоръчам декларативното подчертаване на теоретичните приноси, които той безспорно притежава, в основния авторски текст. Така, както е направил в самооценката за приносния характер на трудовете, без там да се откриват каквито и било нюанси на преразказ на съдържанието.

Със своята цялостна публикационна дейност Тодор Мишев е достигнал висока репутация на изследовател със собствена гражданска позиция. Неговото научно творчество го очертава като опитен университетски преподавател с основни теоретични и практико-приложни приноси. Представените документи по конкурса и научните трудове в пълната им съвкупност удовлетворяват изискванията на чл. 29 (1) от Закона за развитието на академичния състав в Р България и чл. 60 (1) от Правилника за прилагането му, както и на чл. 114 (1) от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“. Затова, предлагам на членовете на Научното жури и на Факултетния съвет на Историческия факултет да **изберат доц. д-р Тодор Илиев Мишев** на академична длъжност **„професор“** в професионално направление **1.3 Педагогика на обучението по история (дидактика на историята)** за нуждите на катедра „Архивистика и помощни исторически дисциплини“ при Историческия факултет на Софийския университет.

София, март 2015 г.

проф. д-р Юри Тодоров